

Naslov članka/Article:

Sodelovanje šolskega knjižničarja z učitelji v osnovni šoli

Cooperation Between the School Librarian and the
Teachers in Primary School

Avtor/Author:

Tjaša Medved

DOI:

CC licenca

Priznanje avtorstva-Nekomercialno-Brez predelav

Šolska knjižnica št. 2-3/2020, letnik 29

ISSN 0353-8958

Izdal in založil: Zavod Republike Slovenije za šolstvo

Kraj in leto izdaje: Ljubljana, 2020

Spletna stran revije:

<https://www.zrss.si/strokovne-revije/solska-knjiznica/>

Sodelovanje šolskega knjižničarja z učitelji v osnovni šoli

Cooperation Between the School Librarian and the Teachers in Primary School

Tjaša Medved

Izveček

Predstavljena je spreminjajoča se vloga šolske knjižnice in pomembnost vloge šolskega knjižničarja za njeno ustrezno integriranje v pouk. Prikazani so načini vključevanja šolske knjižnice v vzgojno-izobraževalno delo šole, predvsem preko sodelovanja šolskega knjižničarja z učitelji in drugimi strokovnimi delavci šole. Predstavljeni so tudi praktični primeri tovrstnega sodelovanja na Osnovni šoli Rodica. Ugotovljeno je bilo, da obstaja veliko možnosti za sodelovanje, ki prispevajo k razširjenosti uporabe knjižnice in njenih storitev in h kakovosti pouka.

Ključne besede:

sodelovanje, šolske knjižnice, učitelji, osnovne šole, Osnovna šola Rodica

UDK 027.8:37.091.3

Keywords:

cooperation, school libraries, teachers, primary schools, Primary school Rodica

Abstract

The focus of the work is on the changing role of the school library and the important role of the school librarian in its successful integration in school work. The possibilities of cooperation between the school librarian and other teachers were researched. The article presents the example of this type of collaboration at Primary School Rodica, where it was established that the school library offers various possibilities for cooperation, expanding the range of use of the library and its services and adding to the quality of lessons.

1 UVOD

Šolska knjižnica je sestavni del vzgojno-izobraževalnega dela v šoli in je namenjena vzgojno-izobraževalnemu procesu ter potrebam učencev in delavcev šole, zato je pomembno, da se vključuje v delo na šoli. Pri tem je ključnega pomena sodelovanje šolskega knjižničarja z učitelji, s katerim šolska knjižnica uresničuje to svoje poslanstvo. Opisala bom različne načine, na katere se osnovnošolske knjižnice vključujejo v pedagoško delo na šoli, pri čemer bom največ pozornosti namenila sodelovanju šolskega knjižničarja z učitelji. Predstavila bom tudi, na kakšne načine poteka tovrstno sodelovanje na Osnovni šoli Rodica.

2 OSNOVNOŠOLSKA KNJIŽNICA IN KNJIŽNIČAR

Osnovnošolska knjižnica je za večino ljudi prva knjižnica, s katero se srečajo in v kateri bi morali spoznati vlogo in pomen knjižnic v sodobni družbi (Žumer, 2004). Zato je zelo pomembno, na kakšen način je organizirano delo v knjižnici in kakšno je vključevanje knjižnic v delo šole ter posledično, kakšen odnos šolski knjižničar vzpostavi s svojimi sodelavci in učenci. Med glavnimi nalogami šolskega knjižničarja je skrb, da se šolska knjižnica ustrezno vključi v vzgojno-izobraževalni proces. Tako je soodgovoren tudi za kakovost tega procesa (Vilar, 2014a).

Pri tem je ključnega pomena strokovna usposobljenost knjižničarja, saj lahko le dobro izobražen in motiviran ter informacijsko pismen knjižničar izpolni to poslanstvo. Knjižničar mora imeti bibliotekarsko in informacijsko znanje (Steinbuch, 2014). Šolski knjižničar namreč ni le izposojevalec gradiv, temveč je informacijski strokovnjak, ki prispeva k užitku bralca in obvladuje gradivo v knjižnici (Fekonja, 2016). Pomembna je tudi ustrezno organizirana in urejena knjižnična zbirka, ki omogoča uporabnikom samostojno izbiro in uporabo knjižničnega gradiva. Knjižničar mora poznati vrste virov in njihove značilnosti. Ker izvaja vzgojno-izobraževalno

delo in učence informacijsko opismenjuje, mora imeti tudi znanje pedagogike, didaktike in metodike poučevanja in učenja, da lahko svoje znanje informacijske pismenosti prenaša na učence. Eno temeljnih poslanstev osnovnošolske knjižnice je, da knjižničar učence motivira in spodbuja k branju, zato mora poznati tudi mladinsko literaturo in druge vire za učence. Pri vsem tem sodeluje z učitelji, zato mora znati predstaviti prednosti uporabe knjižnice in knjižničarja pri načrtovanju, izvajanju in vrednotenju vzgojno-izobraževalnega procesa in pozitivni učinek uporabe knjižnice na učenje učencev (Steinbuch, 2014).

2.1 VLOGA ŠOLSKE KNJIŽNICE IN KNJIŽNIČARJA TER NJEGOVO SODELOVANJE Z UČITELJI

Danes šolske knjižnice niso več le prostor za izposojanje knjig, temveč so informacijski centri. V zadnjem času se je namreč izredno spremenila vloga šolske knjižnice in tudi šolskega knjižničarja. Ta ima pomembno vlogo pri pripravljavanju učencev na izzive informacijske dobe, učiteljem pa naj bi pomagal najti nove in izboljšane metode poučevanja in prestrukturiranja urnikov. Postali naj bi dinamični učitelji na področju informacijske in komunikacijske tehnologije. Šolski knjižničar ima tri vloge; je učitelj, sodelavec in strokovnjak, kar pomeni, da je del kolektiva in da mora z drugimi učitelji vzpostaviti dobro sodelovanje (Mrak, 2016).

Knjižničar mora (v sodelovanju z učitelji) poskrbeti za ustrezno integriranje šolske knjižnice v pouk, pri čemer sodeluje (Lorenčič et. al., 1995):

- pri oblikovanju in predlaganju oblik pouka,
- pri pripravljavanju in ocenjevanju veljavnosti učnega gradiva,
- pri pripravi pedagoškega kadra in učencev za njegovo uporabo in pri samem izvajanju pouka,
- z učiteljem pri oblikovanju in izvajanju učnih strategij.

Med glavnimi nalogami šolskega knjižničarja je skrb, da se šolska knjižnica ustrezno vključi v vzgojno-izobraževalni proces.

Poleg temeljne knjižnične dejavnosti in vodenja ter organiziranja dela knjižnice, velik del nalog šolskega knjižničarja zavzema (biblio)pedagoško delo.

Za vključevanje knjižnice v vzgojno-izobraževalno delo je nujno tudi seznanjanje uporabnikov s ponudbo knjižnice.

Ob tem prispeva tudi k neodvisnemu in uspešnemu učenju učencev ter vpliva na razvoj učencev v samostojne uporabnike knjižničnega gradiva in informacijskih virov.

Poleg temeljne knjižnične dejavnosti in vodenja ter organiziranja dela knjižnice, velik del nalog šolskega knjižničarja zavzema (biblio)pedagoško delo. Pri tem gre za izobraževanje uporabnikov za aktivno in ustvarjalno uporabo knjižnice, knjižničnega gradiva in informacijskih virov in storitev ter razvijanje bralnih spretnosti in bralne kulture. Sem sodi na primer učenje spretnosti uporabe knjižnice, sodelovanje pri učenju raziskovalnih in referenčnih spretnosti, sodelovanje pri navajanju učencev na samostojno (vseživljenjsko) učenje in navajanje učencev na uporabo informacijsko komunikacijske tehnologije (Vilar, 2014a). Z bibliopedagoško dejavnostjo knjižničar motivira učence za obiskovanje knjižnice in uporabo knjižničnega gradiva. Ti lahko z uporabo knjižnice in njenega gradiva poglobijo in dopolnijo znanje, pridobljeno pri pouku. Šolski knjižničar jim je lahko v pomoč pri iskanju, izboru in vrednotenju literature za branje ter izdelavi seminarskih in drugih nalog, s čimer hkrati razvija še njihovo informacijsko pismenost. Šolska knjižnica igra pomembno vlogo tudi v socializaciji učencev, saj se ti lahko tam srečujejo z vrstniki in učitelji in ob pogovoru ali knjigi preživljajo odmore in proste ure (Ogrizek, 2012). Poleg nalog, povezanih z lastnim (biblio)pedagoškim delom v knjižnici in zunaj nje (na primer pri urah knjižničnega informacijskega znanja), so naloge šolskega knjižničarja tudi strokovno sodelovanje s strokovnimi delavci šole, skrb za seznanjanje kolegov s pomenom informacijskih veščin in informacijske pismenosti za uspešno poučevanje in učenje ter lastno strokovno izpopolnjevanje in izobraževanje (Vilar, 2014a).

Ena izmed nalog šolskega knjižničarja in pogoj za uspešno obvladovanje nalog v šolski knjižnici je torej sodelovanje z učitelji. Knjižničar nudi učiteljem podporo pri izvajanju vzgojno-izobraževalnega programa tako, da jih seznani z vrednostjo knjižnice in njenega fonda (Mrak, 2016).

2.2 PROMOCIJA KNJIŽNIČNIH STORITEV

Za vključevanje knjižnice v vzgojno-izobraževalno delo je nujno tudi seznanjanje uporabnikov s ponudbo knjižnice. Potrebno je, da knjižničar promovira njene programe, storitve in usluge, saj se lahko drugi le tako zavedajo vloge knjižnice kot partnerja pri učenju in izvajalca programov, storitev in virov. Prvi korak v tej smeri je predstavitev knjižnice in knjižničnega informacijskega znanja učiteljskemu zboru. Po dogovoru z vodstvom šole knjižničar za strokovne delavce pripravi predstavitev vloge knjižnice in možnosti, ki jih nudi učiteljem za sodelovanje in medpredmetno povezovanje, pri čemer izpostavi koristi za učence, učitelje in knjižničarja. Seznaniti jih je treba tudi s programom Knjižnično informacijsko znanje (v nadaljevanju KIZ). Seveda pa mora najprej knjižničar sam dobro poznati vlogo šolske knjižnice, cilje in vsebine programa KIZ. Poznati mora tudi temeljne cilje in vsebine učnih načrtov predmetov in potencialne možnosti za kroskurikularno oziroma medpredmetno povezovanje s knjižnico. Če knjižničar zaznava težave pri njegovem povezovanju z učitelji, mu pri tem lahko pomaga že njegova pogostejša navzočnost med učitelji, na primer v zbornici, če in kadar je to mogoče. S svojo navzočnostjo lahko doseže večjo povezanost in sprejetost med kolegi, posledično pa to olajša njihovo komunikacijo in sodelovanje (Brilej, 2014).

2.3 NAČINI SODELOVANJA MED ŠOLSKIM KNJIŽNIČARJEM IN UČITELJI

Knjižnica je v šoli prostor, ki učencem in učiteljem ponuja veliko možnosti za raziskovanje, aktivno medpredmetno učenje in pridobivanje novih znanj. Vendar se žal vsi ne zavedajo vseh številnih možnosti, ki jih ponuja. Učitelji so v veliki meri močno obremenjeni s sledenjem učnim načrtom in ciljem ter omejeni z določenim časom za doseg določenega cilja, opredeljenim v letnih delovnih pripravah (Rocek Bregar, 2017).

Učitelji lahko s pomočjo knjižnice in šolskega knjižničarja uresničujejo cilje in vsebine iz učnega načrta svojega predmetnega področja.

Pri spodbujanju branja je zelo pomembno, kakšno gradivo ima knjižnica, pri čemer ni pomembna le količina, temveč tudi kakovost gradiva.

Šolska knjižnica se na različne načine aktivno vključuje v vse vidike vzgojno-izobraževalnega procesa na šoli. Vključuje se s/z (Ogrizek, 2012):

- knjižničnim gradivom, ki ga učitelji in učenci potrebujejo pri pouku,
- medpredmetnim povezovanjem,
- organizacijo in izvajanjem ekskurzij, proslav in kulturnih prireditev ter šolskih projektov,
- interesnimi dejavnostmi (na primer knjižničarski krožek),
- mentorstvom pri bralni znački.

Učiteljem z ustreznim gradivom in storitvami zagotavlja pomoč pri pripravi in izvajanju pouka. Ti lahko s pomočjo knjižnice in šolskega knjižničarja uresničujejo cilje in vsebine iz učnega načrta svojega predmetnega področja.

V zadnjem času se vedno večji poudarek daje povezovanju različnih predmetov in disciplin ter kroskurikularnih tem. To medpredmetno povezovanje nudi v šolah veliko možnosti za povezovanje s šolsko knjižnico oziroma knjižničnim informacijskim znanjem (Steinbuch, 2014). Izvajanje programa KIZ je namreč ključna dejavnost šolske knjižnice pri podpiranju učnega procesa, ki je učinkovitejša, če se ga izvaja kroskurikularno (Brilej, 2014).

Izbor knjižničnega gradiva

Knjižnica s svojo dejavnostjo in gradivom podpira program šole. Z nabavno politiko se načrtuje nabava gradiva za zadovoljitev potreb programa. Knjižnica z ustrežno literaturo skrbi za doseganje programa in zastavljenih ciljev šole (Škrli, 2014).

Tudi pri oblikovanju in organiziranju knjižnične zbirke (tako strokovnega dela za učitelje kot leposlovnega za učence) je pomembno, da knjižničar, ki je strokovnjak za pridobivanje in organizacijo informacij, sodeluje z učitelji, ki so strokovnjaki za svoja predmetna področja, in drugimi strokovnimi delavci ter učenci na šoli. Namen tovrstnega povezovanja

je, da bodo knjižnico in njeno gradivo učitelji uporabljali za poučevanje, učenci pa za učenje (Fekonja, 2016). Učitelji in drugi strokovni delavci imajo namreč možnost dobro pripravljeno knjižnično zbirko uporabiti pri pouku in medpredmetnem povezovanju, pri tem pa je knjižničarjeva naloga tudi, da jih ustrezno informira in spodbuja raznolike možnosti, ki jih knjižnica nudi za tovrstno izvajanje pouka (Vilar, 2014a). Z nabavo ustreznih literature se hkrati zagotovi gradivo za učence in se jih motivira za obiskovanje knjižnice in branje. Pri spodbujanju branja je namreč zelo pomembno, kakšno gradivo ima knjižnica, pri čemer ni pomembna le količina, temveč tudi kakovost gradiva. Knjižničar skupaj z učitelji izbira in naroča kakovostno knjižnično gradivo, ki mora zadovoljiti interese uporabnikov in pokrivati vsa predmetna področja (Fekonja, 2004).

Spodbujanje bralnih navad in bralne kulture

Ob knjižnični vzgoji, ki učence usposablja v samostojne uporabnike (šolske) knjižnice in knjižničnega gradiva, je pomembna tudi vloga knjižnice pri knjižni vzgoji, saj je ta temeljni motivacijski faktor za spodbujanje branja (Novljan, 1996). Šolska knjižnica je kot učno in informacijsko središče vsake šole danes postala mnogo več kot le prostor za hranjenje knjižničnega gradiva. Poleg tega, da zagotavlja podporo šolskemu vzgojno-izobraževalnemu procesu posamezne ustanove, je tudi prostor za raznoliko in učinkovito preživljanje prostega časa učencev. Vendar pa, kljub široki paleti strokovnih in pedagoških dejavnosti sodobne šolske knjižnice, ostaja glavna knjižničarjeva skrb in odgovornost promocija branja. Branje namreč ostaja najučinkovitejše sredstvo za učenje in orientacijo v življenju (Brilej, 2017).

Timsko delo med šolskim knjižničarjem in učiteljem pospešuje in spodbuja razvoj bralcev, saj učitelji poznajo večino svojih učencev, medtem ko knjižničar pozna knjižnično zbirko. Učinkovita izmenjava tega znanja omogoča razvoj učencevih bralnih veščin (Dominguez et al., 2016). Pomembno vlogo pri tem ima tudi bralna značka, katere organizator je navadno

knjižničar. Ta dejavnost je za šolske knjižničarje v sodelovanju z učitelji neposredna pedagoška dejavnost oziroma oblika vzgajanja učenca v ljubezni do knjige. Z njo podpirajo tako splošne cilje življenja in dela šole kot tudi pouka slovenščine in drugih predmetov. Osrednji cilji bralne značke so razvijanje bralne sposobnosti in bralne kulture ter pridobivanje književnega in tudi vseživljenjskega znanja (Litrop, 2017). Veliko pozornosti je potrebno nameniti načinu, na katerega se učencem predstavi bralno značko in izbor knjig. Ni namreč dovolj le priprava seznama, temveč je pomembno tudi, da znamo izbrane knjige predstaviti na zanimiv in primeren način, saj bomo le tako k sodelovanju pritegnili vedno več učencev. Tudi tu je pomembno sodelovanje z učitelji, predvsem na primer z učitelji slovenskega jezika. Ti lahko učence večkrat opozorijo na bralno značko in jih spodbujajo k branju. Po lastni presoji lahko učence, ki sodelujejo pri bralni znački, dodatno nagradijo ali pa knjige s seznama tudi drugače vključijo v pouk (Kosovel, 2017).

Izbirni predmeti in interesne dejavnosti

Pomembno vlogo pri uveljavljanju šolske knjižnice v šoli imajo tudi interesne dejavnosti, na primer knjižničarski krožek. Pri krožku učenci pridobijo številne izkušnje in navade za dobro orientacijo v knjižnici, razvijajo ljubezen do knjig in spoznajo določena dela in naloge šolskega knjižničarja (Kobe, 1990). Šolski knjižničar se lahko odloči tudi za izvajanje lastnega izbirnega predmeta (na primer Informacijska pismenost) ali pa pri izvajanju le-teh sodeluje z učitelji (na primer literarni ali gledališki klub, šolsko novinarstvo).

Informacijsko opismenjevanje

Ena od najpomembnejših nalog šolskega knjižničarja je, da učence informacijsko opismenjuje. Razumeti in zadovoljevati mora informacijske (in druge) potrebe učencev, jim nuditi storitve in jih izobraževati ter vzgajati v samostojne uporabnike knjižnice in knjižničnih storitev (Šoštar, 2013). V okviru učenja in razvijanja informacijske pismenosti šolski

knjižničar koordinira in usklajuje aktivnosti na tem področju, sodeluje pri pripravi različnih gradiv, razvija nove pristope k izobraževanju, dela v timu z drugimi učitelji, ki so specialisti za posamezne stroke oziroma znanstvene discipline. Skupaj navajajo učence na aktivno učenje, kritično mišljenje in samostojno reševanje problemov, oblikujejo učne vsebine, izbirajo teme oziroma vprašanja, ki jih morajo učenci reševati, dogovorijo se o metodah, pristopih, učnih pripomočkih. Take naloge je torej mogoče opravljati le v sodelovanju s strokovnimi delavci in ob primerni usposobljenosti (Vilar, 2014a).

Cilj informacijskega opismenjevanja je, da učenci usvojijo informacijski proces, ki je temelj za samostojno učenje in jim omogoča reševanje različnih problemov. Poteka v okviru rednega vzgojno-izobraževalnega procesa, kjer učitelji sodelujejo s knjižničarjem, metoda dela pa je učenje z viri (iskanje, obdelava in vrednotenje podatkov iz različnih virov). To pomeni, da učitelji in učenci uporabljajo knjižnico in njeno gradivo ter druge informacijske vire, ki so dosegljivi z računalniško in komunikacijsko tehnologijo, kot pripomoček za učenje in poučevanje. Učenci tako ob pomoči učitelja in knjižničarja rešujejo določen raziskovalni problem, ki je rešljiv z informacijskimi viri, ki so navadno del knjižnične zbirke. Rezultat učne enote je lahko tudi pisni izdelek. Ob takšnem reševanju učnega raziskovalnega problema z informacijskimi viri učenci hkrati usvajajo vsebinska in procesna znanja, ob poznavanju tematike se tudi informacijsko opismenjujejo (Novljan, 2010). Ker ima tudi večina učnih načrtov predmetov v didaktična priporočila vključeno reševanje problemov, projektno učno delo, delo z viri in druge aktivne metode poučevanja, je vpeljevanje učencev v osnove informacijskega procesa tudi v knjižnici in s knjižničarjevo pomočjo dober temelj za uspešno informacijsko opismenjevanje učencev v vzgojno-izobraževalnem procesu obvezne osnovne šole (Steinbuch, 2014). Pri tem je pomembno osnovno poznavanje pomena ter ključnih elementov informacijske pismenosti s strani vseh pedagoških delavcev in vodstva

Cilj informacijskega opismenjevanja je, da učenci usvojijo informacijski proces, ki je temelj za samostojno učenje in jim omogoča reševanje različnih problemov.

Pri medpredmetnem in kroskurikularnem povezovanju gre za vključevanje knjižnice v pedagoški proces.

šole, saj vključevanje informacijskega opismenovanja v pouk ne more biti uspešno, če na šoli ni zavedanja o pomenu samega pojma informacijska pismenost. Tudi na tem področju ima knjižničar izjemno pomembno vlogo, saj lahko veliko prispeva k osveščanju in izobraževanju kolegov in vodstva (tudi ali zlasti na neformalen način) ter tako okrepi zavedanje o pomenu informacijske pismenosti učencev in učiteljev za boljše učne dosežke (Vilar, 2014b).

Medpredmetno povezovanje in knjižnično informacijsko znanje

Za sodobno pridobivanje znanja ni dovolj samo pravilna izbira učne snovi, temveč tudi povezava različnih vsebin in njihova uporaba. Medpredmetne povezave so eden od didaktičnih pristopov, ki pripomore k boljšemu, trajnejšemu in bolj uporabnemu znanju (Štemberger, 2007). Šolska knjižnica s programom KIZ razvija ključne kompetence, še zlasti na treh ključnih področjih: branje, informacijska pismenost in učenje. Vseh teh kompetenc knjižničar sam ne more kakovostno razvijati, zato je nujno povezovanje in sodelovanje s predmetnimi učitelji. To dosežemo z medpredmetnim povezovanjem in timskim poučevanjem (Vovk, 2010).

Pri medpredmetnem in kroskurikularnem povezovanju gre za vključevanje knjižnice v pedagoški proces oziroma za poučevanje v sodelovanju šolskega knjižničarja in učitelja strokovnega predmeta (Novljan, 2010).

Vsako leto avtorji različnih raziskav ugotavljajo, da znanje, ki ga učenci pridobijo med izobraževanjem, ne zadošča več, saj se svet hitro spreminja. Zato je nujno, da posamezniki izoblikujejo sposobnosti samostojnega iskanja in pridobivanja informacij in znanja, kar je eden izmed ciljev KIZ (Škrj, 2014). KIZ je program informacijske pismenosti, s katerim se knjižnica vključuje v informacijsko opismenovanje učencev, da bi ti usvojili vsebine in razvili sposobnosti za samostojno rabo informacijskih virov in informacij. Sodelujeta učitelj in knjižničar, ki načrtujeta

skupno uro in uresničujeta cilje iz učnega načrta predmeta in medpredmetnega področja KIZ. Program KIZ se izvaja v okviru raziskovanja teme določenega predmeta (Bratuša in Krajnc Barič, 2004). KIZ se lahko uvede v strokovne predmete ali pa samostojno v okviru interesnih dejavnosti (Mrak, 2016). Izvajanje programa je obvezno za osnovno šolo, saj je ta uvrščen v njen program. V vsakem šolskem letu so na oddelek v osnovni šoli predvidene štiri medpredmetne ure KIZ, kar pomeni 36 ur v devetih letih šolanja.

Naloga knjižničarja je, da se poveže z učitelji in jih pritegne k obravnavi ciljev posameznih predmetov v okviru KIZ (Rocek Bregar, 2017). Ker je knjižnica prostor, kjer učenci v knjigah iščejo odgovore na vprašanja o temah, ki jim jih izberejo učitelji, je logično in smiselno učitelje in učence pri obravnavi različnih snovi povabiti v knjižnico, kjer lahko raziskujejo in se učijo v sproščenem, prijetnem in spodbudnem učnem okolju. Pomembno je, da se učenci že v najzgodnejših letih šolanja dobro seznanijo s knjižničnim prostorom, orientacijo v knjižnici, postavitvijo gradiva in knjižničnim redom. Temeljni cilji KIZ zajemajo vse elemente informacijske pismenosti. Učenci spoznajo osnovno vsebino knjižnične zbirke, starostni stopnji ustrezno zbirko knjižničnega gradiva in poučno gradivo za pridobitev stvarnih informacij. Tako v procesu izobraževanja postanejo samostojni uporabniki knjižnice, se suvereno znajdejo v knjižničnem prostoru in poznajo osnovne elemente za iskanje znanega vira (Rocek Bregar, 2017).

3 NAČINI SODELOVANJA KNJIŽNIČARK Z UČITELJI NA OSNOVNI ŠOLI RODICA

Na Osnovni šoli Rodica sva zaposleni dve knjižničarki. Z učitelji na šoli sodelujeva pri nakupu literature (tako za pouk kot tudi občolske dejavnosti). Običajno učitelji podajo predloge in mnenja za nakup novih gradiv in tudi za odpis gradiva za posamezna strokovna področja. V pouk se vključujeva s KIZ. Knjižničar je tudi organizator bralne značke.

Pred začetkom vsakega šolskega leta z učitelji pregledamo izdelane sezname knjig, nato jih skupaj dopolnimo in spremenimo. Sezname knjig za bralno značko objavimo na spletni strani knjižnice, organiziramo pa tudi zaključek bralne značke in srečanje za zlate bralce ter izdelamo statistiko dejavnosti. V knjižnici izvajamo tudi interesni dejavnosti Bralni klub in Knjižničarski krožek. Knjižničarki sodelujeva tudi pri razrednih in šolskih ter mednarodnih projektih, razstavah in kulturnih dnevih.

Pri KIZ-u na razredni stopnji pogosto prebiramo različne zgodbe, sledi pogovor o prebranem in ustvarjanje glede na določeno tematiko. Učence seznanjamo tudi s knjižničnimi storitvami in dejavnostmi (ogledajo si na primer, kako poteka izposoja, seznanijo se s pravili knjižničnega reda in z osnovami postavitve gradiva). Na predmetni stopnji ta znanja še dopolnimo in poglobimo, dodamo pa tudi nova (učenci na primer ustvarjajo plakat na

določeno temo, pri čemer jih učimo tudi uporabe knjižničnega gradiva, iskanja informacij in citiranja ter navajanja virov). Učence seznanjamo tudi s sistemom COBISS in z različnimi načini iskanja po katalogu COBISS+.

Knjižničarski krožek poteka enkrat tedensko, vsaka ura pa je videti malo drugače. Učenci se seznanijo z različnimi vidiki delovanja šolske knjižnice in dela šolskega knjižničarja ter sodelujejo pri različnih opravilih in aktivnostih knjižnice (spoznavanje knjižnih novosti, pomoč pri izposoji, urejanju gradiva). Skupaj smo pripravili tudi jesensko križanko, obiskali osnovnošolsko knjižnico za učence s posebnimi potrebami in pripravili razstavo z njihovimi najljubšimi knjigami (glej Slika 1). Enkrat tedensko poteka tudi Bralni klub (v okviru projekta Branje ne pozna meja), kjer učenci z mentoricama berejo knjigo, sledi pogovor o knjigi ter različne s tem povezane aktivnosti, kot na primer izdelava plakatov in podobno.

Slika 1: Priprava razstave »4. a priporočča«

V raziskavi, ki sem jo v preteklem šolskem letu izvedla na šoli, sem ugotovila, da skoraj polovica učiteljev, ki je bila vključena v raziskavo (na anketni vprašalnik je odgovorilo 43 (59 %) učiteljev Osnovne šole Rodica), sodeluje s šolsko knjižničarko pri pripravi in izvedbi učnih ur in projektov nekajkrat letno, približno tretjina pa enkrat v šolskem letu. Pet učiteljev pri tem nikoli ne sodeluje s knjižničarko. Največ sodelujejo pri spodbujanju učencev za obiskovanje knjižnice in branje. Veliko jih s knjižničarko sodeluje tudi pri nabavi in izboru literature, pri bralni znački in drugih projektih, povezanih z branjem.

Tabela 1: Področja sodelovanja s šolsko knjižničarko (38)

PODROČJA SODELOVANJA	ŠT. ODGOVOROV
Spodbujanje učencev za obiskovanje knjižnice	34
Spodbujanje učencev za branje	32
Nabava ali izbor literature	22
Bralna značka	22
Domače branje	14
Izbirni predmeti	6
Projekti v povezavi z branjem	18
Drugo	9

Učitelji menijo, da uporaba knjižničnega gradiva poveča učinkovitost pouka, učenci so bolj motivirani za branje in pri uri aktivno sodelujejo.

Največkrat skupno izvajanje pouka med knjižničarko in učiteljem poteka tako, da učitelj pri uri v razredu uporabi gradivo šolske knjižnice. Pri skupnem izvajanju pouka šolska knjižničarka redko sodeluje pri uri v razredu, saj veliko pogosteje pouk poteka kar v šolski knjižnici. To lahko povežemo s tem, da se za to zavzema tudi knjižničarka, saj je po njenem mnenju nujno, da tovrstne ure potekajo v knjižničnem prostoru.

Učitelji so se opredelili tudi glede pozitivnih učinkov njihovega sodelovanja s šolsko knjižničarko in pomena medpredmetnega povezovanja KIZ in predmetnega področja, ki ga poučujejo. Največ jih meni, da uporaba knjižničnega gradiva poveča učinkovitost pouka, učenci so bolj motivirani za branje in pri uri aktivno sodelujejo. Največ jih meni tudi, da medpredmetno povezovanje omogoča učencem, da se učijo samostojne uporabe knjižnice in iskanja informacij ter jih motivira za obiskovanje knjižnice in uporabo knjižničnega gradiva. Glede ovir pri sodelovanju s šolsko knjižničarko so učitelji izpostavili predvsem časovno usklajevanje pri načrtovanju in obsežnost učnega programa. Njihov predlog za izboljšave na tem področju je bil, da bi knjižničarki vsak mesec organizirali srečanje za učitelje, ki bi bilo namenjeno predstavitvi novih gradiv.

4 SKLEP

Menim, da bi morali zaposleni v šolskih knjižnicah več pozornosti nameniti predstavitvi pedagoške funkcije knjižnice in promociji knjižnice ter njenih storitev. Glede na pomembno vlogo, ki jo ima šolska knjižnica v vzgojno-izobraževalnem procesu, menim, da je nujno, da se raziskuje različne možnosti sodelovanja šolskega knjižničarja z učitelji in se jih preizkuša oziroma uveljavlja tudi v praksi. Pomembno je raziskovati in upoštevati tudi mnenja in predloge učiteljev, saj bo takšno sodelovanje tako še bolj učinkovito.

V prihodnosti želimo v knjižnici več pozornosti nameniti predstavitvi in promociji dela šolske knjižnice in KIZ (na primer na konferenci, kjer bi izpostavili doprinos k vzgojno-izobraževalnemu delu z izvajanjem tega programa). V dejavnosti šolske knjižnice pa si želimo v večji meri vključiti tudi starše (na primer preko dodatne dejavnosti, kot je bralni klub za starše). ●

Viri in literatura

- Bratuša, A. in Krajnc Barič, T. (2004). *Knjižnična informacijska znanja za vseživljenjsko znanje v 8. razredu devetletne osnovne šole* (diplomsko delo). Ljubljana: Filozofska fakulteta.
- Brilej, I. (2014). Promocija šolske knjižnice za medpredmetno povezovanje. V: Fekonja, R. (ur.), *Posodobitve pouka v osnovnošolski praksi. Knjižnično informacijsko znanje* [Elektronski vir] (str. 39–42). Ljubljana: Zavod RS za šolstvo. Dostopno na: <https://www.zrssi.si/digitalnknjiznica/pos-pouka-os-KIZ/> (5. 5. 2020).
- Brilej, I. (2017). Spodbujanje branja v praznični knjižnici. V: Šolska knjižnica, 26 (3-4), 115–118.
- Dominguez, N., Garcia, I., Martino, J., Mendez, A. (2016). The school librarian as motivational agent and strategist for reading appreciation. V: *Journal of Librarianship and Informaion Science*, 48 (3), 236–246.
- Fekonja, R. (2004). Branje in pismenost: vloga šolske knjižnice pri spodbujanju branja. V: Šolska knjižnica, 14 (3), 132–139.
- Fekonja, Z. (2016). Vloga šolskega knjižničarja pri uporabnikih 21. stoletja. V: Šolska knjižnica, 25 (3-4), 16–20.
- Lorenčič, I., Ambrožič, M., Bon, M., Gradišar, A., Kanič, I. et al. (1995). Idejni načrt razvoja slovenskih šolskih knjižnic. V: Šolska knjižnica, 5(3), 4–30.
- Kobe, M. (1990). *Vzgojno-izobraževalno delo v šolski knjižnici – mediateki*. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.
- Kosovel, M. (2017). »ŠC bere« - Bralna značka na novogoriškem Šolskem centru. V: Šolska knjižnica, 26 (3-4), 106–114.
- Litrop, N. (2017). Bralna značka od A do Ž. Motivacija za branje in razvijanje bralne pismenosti na Osnovni šoli Franceta Prešerna Črenšovci. V: Šolska knjižnica, 26 (3-4), 71–75.
- Mrak, K. (2016). Knjižnično informacijsko znanje v poklicnem in srednjem strokovnem izobraževanju. V: Šolska knjižnica, 25 (3-4), 28–36.
- Novljan, S. (1996). *Sodobne dejavnosti šolske knjižnice s posebnim ozirom na njene bibliopedagoške naloge pri izvajanju izobraževalnega programa učenja branja v osnovni šoli* (doktorska disertacija). Ljubljana: Filozofska fakulteta.
- Novljan, S. (2010). Knjižnica za ustvarjalno učenje. V: Steinbuch, M. (ur.), *Posodobitve pouka v gimnazijski praksi. Knjižnično informacijsko znanje* [Elektronski vir] (str.13–106). Ljubljana: Zavod RS za šolstvo. Dostopno na: <https://www.zrssi.si/digitalnknjiznica/pos-pouka-os-KIZ/> (5. 5. 2020).
- Ogrizek, A. (2012). *Sodelovanje učitelja slovenščine in šolskega knjižničarja v osnovni šoli*. Diplomsko delo. Maribor: Filozofska fakulteta.
- Rocek Bregar, B. (2017). V knjižnici diši po praznikih. V: Šolska knjižnica, 26 (1), 35–46.
- Steinbuch, M. (2014). Posodobitev pouka s knjižnico in knjižničnim informacijskim znanjem v osnovni šoli. V: Fekonja, R. (Ur.), *Posodobitve pouka v osnovnošolski praksi. Knjižnično informacijsko znanje* [Elektronski vir] (str.11-116). Ljubljana: Zavod RS za šolstvo. Dostopno na: <https://www.zrssi.si/digitalnknjiznica/pos-pouka-os-KIZ/> (5. 5. 2020).
- Škrli, G. (2014). Šolska knjižnica in nadarjeni učenci v tretjem vzgojno-izobraževalnem obdobju na Osnovni šoli Prule. V: Šolska knjižnica, 24 (2), 92–97.
- Šoštar, S. (2013). Z igro do znanja: primer medpredmetne povezave. V: Šolska knjižnica, 23 (3-4), 234–239.
- Štemberger, V. (2007). Načrtovanje in izvajanje medpredmetnih povezav. V: J. Krek et al. (ur.), *Učitelj v vlogi raziskovalca: akcijsko raziskovanje na področjih medpredmetnega povezovanja in vzgojne zasnove v javni šoli* (str. 93–111). Ljubljana: Pedagoška fakulteta.
- Vilar, P. (2014a). Vloga šolske knjižnice in knjižničarja. V: Fekonja, R. (ur.), *Posodobitve pouka v osnovnošolski praksi. Knjižnično informacijsko znanje* [Elektronski vir] (str. 169–171). Ljubljana: Zavod RS za šolstvo.
- Vilar, P. (2014b). Načrtovanje, izvajanje in vrednotenje medpredmetne učne enote. V: Fekonja, R. (ur.), *Posodobitve pouka v osnovnošolski praksi. Knjižnično informacijsko znanje* [Elektronski vir] (str.171–174). Ljubljana: Zavod RS za šolstvo.
- Vovk, L. (2010). Pravljična beseda odpira vrata do vseveda. V: Šolska knjižnica, 20 (3-4), 241–256.

MAG. TJAŠA MEDVED, univ. dipl. bibl., zaposlena kot knjižničarka na Osnovni šoli Rodica in Glasbeni šoli Domžale.

Naslov: Osnovna šola Rodica, Kettejeva 13, 1230 Domžale

E-naslov: tjasa.medved@guest.arnes.si